

Vuk'uzenzele

O e tisetšwa ke Dikgokagano tša Mmušo (GCIS)

English/Sepedi

Pherekgong 2022

Boikgafo bja Matlapu go baithuti bo hlagiša dipelo
Letlakala 4

DULAY O BOLOKEGILE
ENTELA GORE O BOLOKE AFRIKA BORWA
MMOGO RE KA FENYA CORONAVIRUS

Matlafatša kgwebo ka WhatsApp
Letlakala 6

ASIDI e potlakiša phethagatšo ya infrastraktšha ya sekolo

SETŠHABA SA MBUGE ka Mthatha ka Kapa Bohlabela bjale se na le sekolo seo se ka ikgantšhago ka sona.

More Matshediso

Nkululeko Ralo Primary School ke mohlala wo mobotse wa ka moo go ka fihlelwago dipelo tše dibotse ge setšhaba le mmušo ba šoma mmogo.

Sekolo, seo se lego Mthatha ka Kapa Bohlabela, se thomile go šoma ka karatšheng ka legae la le lengwe la leloko la setšhaba e lego Nkululeko Ralo, yoo se theletšwego ka yena.

Mo mengwageng ya go feta, sekolo se hudugile gantši ka ge se gotše.

Le ge go le bjalo, barutwana le barutiši ga se ba ka ba le sekolo sa maleba go fihla gonabjale, ge ba tsena ka mabati a sekolo sa bona se sefsa sa sebajalebale.

Sekolo se phethilwe bjalo ka karolo ya Lenaneo la Phetha-

■ Sekolo sa sebajalebale sa Nkululeko Ralo Primary School ke tikologo ya go ithuta ya seriti go barutwana ka Mbuge ka Mthatha.

gatšo ya Potlako ya Infrastraktšha ya Dikolo (ASIDI), leo le thakgotšwego ke Kgoro ya Thuto ya Motheo ka 2011.

Maikemišetšo a lenaneo le ke go fediša dikolo tšeo di beago maphelo a barutwana le bašomi kotsing, ka lebaka

la go hloka infrastraktšha ya maleba, meetse, kelelatšhili le mohlagase.

Go fihla lehono, ASIDI e agile dikolo tše 266, ya abela dikolo tše 886 kelelatšhila, tše 1 030 tša tsentshetšwa meetse gomme tše 372 tša tsentshetšwa

mohlagase.

Gonabjale barutwana ba Nkululeko Ralo Primary School ba na le diphapoši tša maleba le senthara ya methopo ya go ithuta, laporotori ya saense, senthara ya mešomontši le phepo.

Go ba le pono ya go swana

Hlogo ya sekolo Koleka Gilman o na le lerato la go kaonafatša thuto ka Mthatha.

Toro ya gagwe ya go thoma sekolo setšhabeng sa gabo e thomile ka 1988, gomme ngwaga wa go latela, a thoma go abelana pono ya gagwe le setšhaba.

“Setšhaba sa rena se be se na le bana ba bantši ba mengwaga ya go thoma sekolo bao ba bego ba se na moo ba ka tsenago sekolo gona. Pono ya ka e ile ya amogelwa ke leloko la setšhaba Nkululeko Ralo, yoo a re filego karatšhe ya legae la gagwe gore re e šomiše bjalo ka sekolo, “gwa realo Gilman.

A tlaleletša ka gore Ralo o tšwetše pele go beakanya ntlwana ya go thetha go tšwa Telkom gomme ya šomišwa bjalo ka phapoši. Ralo o beakantše gape le maloko a mabedi mo setšhabeng sa gabo

E tšwelapele letlakaleng la 2

Go bala Vuk'uzenzele Ikhweletše GOVAPP go:

Nyaka SA Government go Google playstore goba go appstore

IKGOKAGANYE LE RENA GO Vuk'uzenzele @VukuzenzeleNews

Diwepsaete: www.gcis.gov.za Emeil: vukuzenzele@gcis.gov.za
www.vukuzenzele.gov.za Mogala: (+27) 12 473 0103

Tshedimosetso House:
1035 cnr Frances Baard and Festival streets, Hatfield, Pretoria, 0083

E tšwelapele go tšwa letlakaleng la 1

go thuša ka dikaratšhe tša bona gore di šomišwe bjalo ka diphapoši tša tlaleletšo. Ka manyami Ralo o hlokoletše ka 2004.

Ka 1994, sekolo se ile sa ya Holong ya Eli Spilkin, yeo e agilwego ke rakgwebo wa mo motseng Eli Spilkin.

“Ka ngwaga wona woo, re amogetše dintlwana tša boithomelo tša go thetha go tšwa Kgorong ya Thuto ya profense.

Ke ile ka nyaka gomme ka dira kgopelo ya lefelo moo re tla agago sekolo. Re amogetše dihektare tše hlano tša naga ka 1998,” gwa realo Gilman.

Mokgatlo wa go se dire letseno wo o bitšwago *Kats and Spaks* o abetše sekolo diphapoši tša nakwana tše tharo, gomme setšhaba sa aga diphapoši tše hlano tša seloko.

Mo mengwageng ya go feta, Gilmana o tšwetše pele go thekga sekolo gore se kaonafatšwe gomme mafelelong, se amogetše diphapoši tše hlano go tšwa Ofising ya Tonakgolo ya Kapa Bohlabele.

Ka 2014, dilo bile kaone kudu ge Kgoro ya Thuto ya Motheo, ka tšhomišo ya ASIDI, e ntšha thentara ya go aga moago wa Nkululeko Ralo Primary School.

“Sekolo se thomilwe go agwa ka 2018 gomme sa

phethwa ka 2021, ditebogo go ASIDI,” gwa realo Gilman.

Go hlohleletša go ruta le go ithuta

Motlatšatona wa Thuto ya Motheo Reginah Mhaule o re kgoro e nyaka go kgonthiša gore sebopego sa sekolo se sengwe le se sengwe se hlohleletša barutwana go tsena sekolo le go ithuta, le barutiši go ruta.

“Go aga sekolo se ke mokgwa wa mmušo go buša seriti go bana bao ba tsenago dikolo tša magaeng le tšeo di se nago didirišwa tša go ithuta le barutiši ba bona,” a tlaleletša.

Leloko la lekgotlataolo la sekolo, Nomuntu Dlangane,

o re sekolo se sefsa se tla hlohleletša barutiši le baithuti go fihlelela bokgoni bja bona ka botlalo.

“Maitshwano le boitshepo bja barutwana ba rena di šetše di kaonafetše ka lebaka la infrastraktšha ye mpsha.

Se se tla thuša gape gore barutwana le barutiši ba se batamelane kudu ka diphapošing gore re fokotše go phatlala ga Bolwetši bja Coronavirus,” gwa realo Dlangane.

Sekolo se na le barutwana ba 489, barutiši ba 14, le bangwaledi ba taolo ba babedi.

Se amogela barutwana ba dikreiti tša R go fihla go 7 gape ke sekolo sa go se lefe tefo ya dithuto. **V**

Dipalo tše dintši tšeo di tšwelelago ge go bolelwa ka ASIDI

- Go na le dikolo tše 39 tšeo di feditšwego go agwa ke ASIDI gare ga ngwaga wa 2020 le 2021.
- Go šomišitšwe R1.395 bilione go aga dikolo mo ngwageng wa ditšhelete wa 2020/2021.
- Go šomišitšwe palomoka ya tšhelete ye e ka bago R8.195 bilione go aga dikolo tše 266.

Letšatši la mafelelo la go dira dikgopelo tša thekgo ya NSFAS le a batamela

BAITHUTI BAO ba nyakago go dira dikgopelo tša thekgo ya NSFAS ba swanetše go dira bjalo pele ga la 7 Pherekong 2022.

Sphelele Ngubane

Baithuti le bafsa go tšwa malapeng a go hloka le ba a go gola megolo ya fase ba hlohleletšwa go dira dikgopelo tša thekgo go Setlamo sa Thušo ya Ditšhelete tša Thuto sa Setšhaba (NSFAS).

Go ya ka Kgoro ya Thuto ya Godimo le Tlhahlo, thekgo ya NSFAS e hwetšwa ke baithuti bao ba šetšego ba feditše sekolo goba ba šetše ba ithuta legatong le lengwe le le lengwe institušeneng ya thuto ya godimo.

Ba ka dira kgopelo ya thekgo go NSFAS go ithuta yunibesithing ya mmušo goba kholetšheng ya go ithutela tša theknolotši le mešomo ya diatla (TVET), eupša ba swanetše go dira seo pele ga letšatšikgwedi la go tswalela ka la 7 Pherekong, 2022.

Bakgopedi ba swanetše go ba:

- Badudi ba Afrika Borwa goba badudi ba go ya go ile bao ba nyakago go ngwadiša goba ba šetše ba ithuta yunibesithing ya mmušo goba khole-tšheng ya TVET;
- Bao e bego e le baamogedi ba mphiwafela wa Mokgatlo wa Tšhireletšo ya Leago wa Afrika Borwa;
- Ba etšwa lapeng leo letseno la bona ge le hlakane le sa fetego R350 000 ka ngwaga.

Bokamoso bja go phadima

Nhlakanipho Mkhize (26) ke ramehlagase yo a dumeletšwego, re leboga thekgo ya NSFAS yeo e lefetšego dithuto tša gagwe mo Umfolozi TVET College ka KwaZulu-Natal.

Mkhize, go tšwa Richards

Bay, o hweditše *National Certificate (Vocational) Electrical Infrastructure Construction* ka 2017.

Go tlaleletša go ithuta ka khamphaseng, o ile a swanela ke go dira tlhahlo ya mošomong gomme a tšwelele go teko ya mošomo.

Mathomong mo dithutong tša gagwe, Mkhize o bile le sebaka sa go diriša seo a ithutilego sona mošomong, a kgonthiša gore o ba le boitshepo ka mabokgoni a motheo ao a ithutago.

“Bjalo ka moithuti wa ngwaga wa mathomo, ke be ke šetše ke lokišana le mathata a mohlagase mo setšhabeng sa gešo. Umfolozi TVET College e re file bobedi teori le tirišo.

“Kholego yeo baithuti ba TVET ba nago le yona ga se fela maitemogelo, eupša

gape ke karolo ya kgapeletšo ya go ithuta mošomo lefelong la mošomo go kgonthiša gore ba na le bokgoni pele ba amogela mangwalo a bona a thuto,” a realo.

Go swana le bafsa ba bantši ba maAfrika Borwa bao ba tšwago malapeng a go hloka, Mkhize o tsebile gore o nyaka go latela mošomo wa boentsenere, eupša go be go se na yo a ka kgonago go mo lefela ditefo tša khole-tšheng ka lapeng la gabo.

“Ge ke se na go tseba ka thekgo ya NSFAS, ke ile ka tseba gore e tla nkiša moo ke nyakago go ya gona – go ba moentsenere,” a realo.

Thekgo ya NSFAS ya Mkhize ya mengwaga ye meraro e lefetše dipuku, dithuto le senamelwa, gomme o amogetše tšhelete ya go ithekela tša go hlokomela mmele. **V**

Naa o ka dira kgopelo bjang

Baithuti ba ka dira dikgopelo ka inthanete ka go latela dikgato tše di latelago:

- **Kgato ya 1:** Eya go www.nsfas.org.za gomme o kgotle go thepe ya 'myNSFAS'.
- **Kgato ya 2:** Bula akhaonthe ya 'myNSFAS'
- **Kgato ya 3:** Kgotla go thepe ya 'apply' gomme o tlatše dikarolo mo skrining.
- **Kgato ya 4:** Apolouta ditokumente tša go thekga kgopelo ya gago tšeo di nyakegago, moo go di nyakegago.
- **Kgato ya 5:** Kgotla 'submit'.

Go hwetša tshedimošo ka botlalo, eya go

www.nsfas.org.za goba latela dikgokagano tša leago go **Facebook:** National Student Financial Aid Scheme, **Twitter:** @myNSFAS le **Instagram:** @myNSFAS

government communications

Department: Government Communication and Information System
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Tel: 012 473 0353

Email: vukuzenzele@gcis.gov.za

Address: Private Bag X745, Pretoria, 0001

Acting Head of Editorial and Production
Tyronne Seale | tyronne@gcis.gov.za

Acting Editor-in-Chief
Zanele Mngadi | zanelemngadi@gcis.gov.za

Managing Editor
Irene Naidoo | irene@gcis.gov.za

Writers
More Matshediso
Silusapho Nyanda

Graphic Designers
Tendai Gonese | Benny Kubjana

Production Assistants
Jauhara Khan | Sebastian Palmer

Language Practitioners
Nomgcibelo Motha | Boitumelo Phalatse
Thandolunye Magudulela | Sizwe Ziqubu

Vuk'uzenzele
is published by Government Communications (GCIS)

All rights reserved. Reproduction of the newspaper in whole or in part without written permission is strictly prohibited.

Printed by: RISING SUN PRINTERS

Distributed by: ON THE DOT

Ga go na lebaka leo o ka le fago go dira GBV

Ge maitshwaro a naga a ka lebelelwa ka mo e swarago basadi le bana, gona ga re šome gabotse.

Dipalopalo tša bosenyi tša kgauswanyane tšeo di lokolotšwego ke Tirelo ya Maphodisa a Afrika Borwa (SAPS) di bontšha koketšego ya bosenyi bja go phaya theto ka kgang, dikgaruru tša ka malapeng, le, se sengwe seo se hloaetšago kudu, go bolawa ga bana.

Gare ga Mosegamanye le Lewedi 2021, batho ba 9 556, bao bontšhi bja bona e lego basadi, ba phailwe theto ka kgang. Se ke koke-tšego ya 7% go feta nakong ya pego ya go feta.

Go melato ya go betha ye e ka bago 73 000 yeo e begilwego nakong ye, ya go feta 13 000 e amana le dikgaruru tša ka malapeng. Palo ya dipolao tša bana e oketšegile gararo ge go bapetšwa le ya nakong ya pego ya go feta.

Re šetše re boletše gore dikgaruru tšeo di hlolago ke banna kgahlanong le basadi ke leuba la bobedi eupša naga ya rena e swanetše go le lwantšha, gomme go no swana le leuba la COVID-19 re ka le fenya ge ka moka re ka šoma mmogo.

Bjalo ka mmušo, re na le mošomo le maikarabelo a go aba didirišwa tše di hlokegago go lwantšha bosenyi bja dikgaruru tšeo di hlolwago ke bong.

Go tloga mola go thakgolwago Leano la Peakanyo ya Setšhaba (NSP) la go lwantšha Dikgaruru tšeo di Hlolwago

ke Bong le Dipolao tša Basadi le Basetsana (GVBF) ka 2020, go bile le ditsenogare tše mmalwa go arabela GBV.

Se se akaretša go fetošwa ga melao go bohlokwa, thekgo go bao ba phologilego dikgarurung ka go ba thuša ka didirišwa tša go kgoboketša bohlatse mo ditišing tša maphodisa le ditirelo tša go bothamatswalo, go thongwa ga Sekhwama sa GBVF le go thekga netweke ya Disenthara tša Tlhokomelo tša Thuthuzela le tša Khuseleka.

SAPS e boletše gore go na le tšwelopele mo go fokotšeng ditšhalelomorago tše dikgolo tša tshekatsheko ya DNA, seo se lego bohlokwa go phethagatša toka go bao ba phologilego go bosenyi bja thobalano. SAPS e na le mafelo a 134 a GBV mo ditišing tša maphodisa go phatlala le naga gomme e gare ka tshepetšo ya go hloma a mangwe.

Dikgaruru tšeo di hlolago ke bong ke bothata bja dikgaruru tša banna. Bontšhi ke banna bao ba phayago theto ka kgang. Bontšhi ke banna bao e lego basenyi ba dikgaruru tša ka malapeng.

Ka gore ke banna bao e lego basenyi ba bagolo, e swanetše go ba banna bao ba etago pele ka go bolela le go bega dikgaruru tšeo di hlolago ke bong, go godiša temošo, go ruta ba mphato wa bona le go maitapišo a go thibela bosenyi.

E swanetše go ba banna mo maemong a taolo mo lenaneong la rena la thuto, e ka ba dihlogo tša dikolo,

barutiši goba bafahloši, bao ba swanetšego go dira gore dikolo le mafelo a thuto ya godimo di bolokege go barutwana le baithuti ba basadi, gomme ba se šomiše maemo a bona a taolo bošaedi go nyaka thobalano.

Banna ba swanetše gape go kgatha tema ya go aga le go ba gona go malapa a bona, kudu mo go godišeng barwa ba bona go bontšha bonna bja bona bjo bobotse bjo bo hlomphego basadi le bana.

Ditšhaba le mekgatlo ya setšhaba ba swanetše go šoma mmogo le mmušo go phethagatša ditsenogare le go hlaloša ka lefsa bonna gore re godiše banna ba kwelobohloko, kgotlelelo le tlhompho.

Bjale ka ge go fediša GBV e ka se be maikarabelo a mmušo fela, e ka se be maikarabelo a basadi le bana go fediša magato a go tšhoša a dikgaruru le tlhorišo tšeo di ba aparetšego.

Banna ba Afrika Borwa ba swanela ke go kgatha tema

ye kgolo go thibela GBV. Ba swanetše go kwešiša gore ke eng seo se hlolago GBV, kudu dikgaruru tša thobalano.

Dipalopalo tša moragorago tša bosenyi di bontšha gore batho bao e ka bago 4 000 ba phailwe theto ka kgang ka magaeng a bona goba ka magaeng a basenyi, gomme melato ye 400 yeo e begilwego motšwasehlabele le mosenyi ba be ba na le kamano. Se se bolela gore banna ba bangwe ga ba kwešiše gore go robalana le motho ntle le tumelelo ya gagwe ke bosenyi.

Banna ba swanetše go hlomphe basadi le balekane ba bona gomme ba kwešiše gore go ba ka kamanong ya marato ga se lebaka la go dira dikgaruru tša ka malapeng.

Ge monna o tee a ka kgoboketša banna ba babedi gomme boraro bja bona ba ikana go se tsoge ba phaile mosadi theto ka kgang, ba ka se tsoge ba bethile mosadi gomme ba rwešana maikarabelo a boikano bjo, re

ka thoma go lwantšha ka nnete dikgaruru tša go hlolwa ke bong mo nageng ya rena.

Ga se gwa lekana go tsena ka bogare ge fela basenyi ba šetše ba swerwe. Re swanetše go thibela dikgaruru tša go hlolwa ke bong pele di direga.

Ke ipelletša go banna ba Afrika Borwa, ba bannyane le ba bagolo, bao ba dulago ditoropong le magaeng, ba sebjalebja le ba sekgale, bao ba nyetšego le bao base a nyalago, go ba karolo ya maitapišo a go thibela ao a hlokegago ka magaeng le ditšhabeng tša rena.

Ka go gana go dumelela dikgaruru kgahlanong le basadi le bana, ka go se be karolo ya tšona le go bega ditiro tšeo, o bontšha mohlala wo mobotse go banna ba geno, kudu go banna ba bafsa le bašemane.

O tla ba o romela molaetša wa gore, kamano, segwera goba tshepano e kase be lebaka la go se emele ditokelo tša basadi le bana. **V**